

Nr 534.

Av herr förste vice talmannen **Bengtsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i proposition, nr 95, om pension åt konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Maria Walin.

I nådig proposition nr 95 den 26 januari 1934, ang. pension åt vissa i statens tjänst anställda personer, har Kungl. Maj:t föreslagit pension åt konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Maria Walin med ett årligt belopp av 4 140 kronor.

Vid bestämmandet av detta belopp har Kungl. Maj:t utgått från en av statskontoret utförd beräkning, varvid hänsyn uteslutande tagits till de grunder, som vanligen pläga komma i tillämpning vid avpassande av pensionsbelopp i likartade fall.

Skolöverstyrelsen har emellertid föreslagit ett högre belopp, nämligen 5 424 kronor, och då vi undertecknade anse detta belopp mera rättvist avvägt, skola vi tillåta oss här återgiva den motivering skolöverstyrelsen anfört för sitt förslag.

Sedan överstyrelsen redogjort för konsulenten Walins löneförmåner och vilket pensionsbelopp, som kunde anses direkt motsvara dessa, fortsätter överstyrelsen:

»I detta sammanhang anser sig emellertid överstyrelsen böra i korthet erinra om förhandlingarna rörande konsulentbefattningens inrättande vid 1918 års riksdag. I fråga om de olika verksamhetsområdenas fackmässiga representation inom den tilltänkta yrkesskolöverstyrelsen framhöll sålunda vederbörande departementschef bland annat, att det närmast till hands liggande önskemålet vore, att de fyra stora huvudgrenarna: industri, hantverk, handel och husligt arbete måtte erhålla var sin representant bland överstyrelsens ledamöter. Departementschefen ansåg sig emellertid på grund av rådande förhållanden böra föreslå, att representanten för undervisningen i ämnet husligt arbete erhöi ställningen av konsulent med uppdrag att vara inspektör och särskild föredragande för de till detta verksamhetsområde hörande ärendena. 'Med hänsyn till det betydelsefulla uppdrag det här gäller', heter det vidare, 'skulle det visserligen varit önskvärt, att en ordinarie befattning redan nu kunnat inrättas för denne med å stat uppförd lön och med rätt till pension. Emellertid synes det mig önskligt, att innan en sådan anordning vidtages, närmare erfarenheter inhämtas i fråga om omfattningen och gestaltningen av de arbetsuppgifter, som här komma i fråga. Det torde därför vara riktigtast att för den närmaste tiden för befattningen beräkna ett visst arvode.' Vid samma riksdag väcktes därjämte motion om att, i stället för den föreslagne konsulenten, skulle för år 1919 uppföras en ordinarie ledamotstjänst hos överstyrelsen, vars innehavare skulle företräda det husliga arbetet. Även statsutskottet underströk vikten av att den ifrågavarande grenen av yrkesundervisningen skulle bliva på ett tillfredsställande sätt tillgodosedd inom den cen-

trala ledningen av yrkesundervisningen men anslöt sig till den i propositionen föreslagna anordningen och ställde sig avvisande till det motionsvis framförda yrkandet under erinran om att redan regeringsformens § 28 lade hinder i vägen för ett bifall till motionen. Utskottet ansåg sig emellertid icke böra närmare ingå på huru under en framtid, då större erfarenhet kunde hava vunnits om omfattningen av konsulentens arbetsuppgifter, denna angelägenhet borde ordnas men gav uttryck åt sin förväntan, att vederbörande myndigheter skulle ägna frågan all den uppmärksamhet den förtjänade. På samma sätt uttalade sig även riksdagen, när den sedermera i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts och statsutskottets förslag beslöt upp- rättandet av en arvodesavlönad konsulentbefattning.

Av vad ovan anförts torde framgå, att vid konsulentbefattningens in- rättande enighet rådde om denna befattnings stora vikt och betydelse samt om det krävande arbete, som skulle fordras av dess innehavare, och vill överstyrelsen särskilt understryka departementschefens uttalande, att det husliga arbetet helst borde erhålla egen representant bland överstyrelsens ledamöter. Detta önskemål har ännu icke blivit realiserat, men det torde här knappast behöva särskilt framhållas, att de göromål, som konsulen- ten haft sig anförtrodda inom överstyrelsen, såväl till art som omfattning varit i huvudsak jämförliga med dem, som åvila överstyrelsens ledamöter. Omnämns må ock, att konsulenten Walin i semesterhänseende varit lik- ställd med undervisningsråd, att överstyrelsen i underdånig skrivelse den 31 augusti 1920 beräknat arvodet till semestervikarien för konsulenten till samma belopp som för ledamöternas vikarier under semester, samt att departementschefen icke haft något att däremot erinra. Å andra sidan är det uppenbart, att den ersättning, som konsulenten Walin uppburit, varit alltför ringa med hänsyn till de högt kvalificerade arbetsuppgifter, som ålegat henne. Konsulentbefattningen har avlönats med ett i översty- relsens stat upptaget fast arvode. Konsulenten har sålunda icke varit be- rättigad till ålderstillägg och saknat möjlighet att efter viss tids tjänstgö- ring få sin ställning i lönehänseende förbättrad. Vål har, såsom förut om- nämnts, arvodet till henne från och med år 1922 ökat från 5 000 kronor till 6 000 kronor, men då samtidigt den tillfälliga löneförbättringen å 900 kronor bortföll och den dagliga arbetstiden utsträcktes från 6 till 7 tim- mar, innebar höjningen i realiteten ingen löneförbättring. Vad beträffar det personliga lönetillägg, hon tillförsäkrats genom beslut av 1932 och 1933 års riksdagar, tillkom detsamma för att hålla henne skadeslös för den inkomstminskning hon fått vidkännas till följd av de förändrade beräk- ningsgrunderna för dyrtidstillägget.

Överstyrelsen vill här vidare erinra om att, som av ovanstående redo- görelse för konsulentbefattningens upprättande framgår, en väsentlig an- ledning till att befattningen ej från början erhöll undervisningsråds karak- tär torde varit det hinder, som i § 28 i regeringsformen då ännu förefanns för kvinna att bekläda dylik befattning. Överstyrelsen har ock, i under- dånigt yttrande den 4 augusti 1927 över en av de kvinnliga kårsamman- slutningarnas centralråd gjord framställning, tillstyrkt befattningens om- bildande till ledamotsbefattning och framhållit, att det endast varit hän- synen till de mindre gynnsamma statsfinansiella förhållandena, som av- hållit överstyrelsen från att tidigare göra någon framställning i berörda avseende. Även om befattningen i fråga sålunda enligt överstyrelsens me- ning så snart förhållandena så medgivit borde ombildats till en ledamots-

tjänst, med därmed följande pensionsförmåner, är det uppenbarligen nu omöjligt att för befattningens innehavare ifrågasätta en pension å mot en dylik tjänst svarande belopp. Å andra sidan synes det överstyrelsen icke heller rimligt att beräkna pensionen för konsulenten Walin med utgångspunkt från de avlöningsförmåner hon äger uppbära och med tillämpning av de grunder, som i detta avseende gälla beträffande ordinarie innehavare av civil tjänst. Under här berörda förhållanden och med hänsyn till konsulenten Walins betydelsefulla ställning som inspektör och särskild föredragande för de till hennes verksamhetsområde hörande ärenden föreliggande däremot enligt överstyrelsens mening goda skäl för att hon i pensionshänseende likställes med kvinnlig befattningshavare med lön å 28:e lönegraden av avlöningsreglementet för vissa tjänstemän inom civilförvaltningen. För sådan befattningshavare är pensionsunderlaget 6 036 kronor. I de fall då vederbörande icke erlagt några pensionsavgifter, såsom förhållandet varit beträffande konsulenten Walin, brukar emellertid pensionen något reduceras. Med hänsyn till den jämförelsevis ringa avlöning, konsulenten uppburit, torde det kunna sättas i fråga, om en dylik nedskärning här är skälig, men får överstyrelsen likväl föreslå, att det tilltänkta pensionsunderlaget minskas med 10 %. Det belopp, som i enlighet härmed skulle utgå, utgör, efter vederbörlig avrundning till närmast lägre med tolv jämnt delbara krontal, 5 424 kronor. Fastställes pensionen för konsulenten Walin till 5 424 kronor, torde icke med fog kunna göras gällande, att pensionsbeloppet blivit för högt beräknat.»

Till vad skolöverstyrelsen sålunda anfört vill undertecknad foga ytterligare följande erinringar.

Det torde sakna motstycke, att en person under mer än 40 år varit utan avbrott anställd i statens tjänst på en post av banbrytande och i hög grad maktpåliggande karaktär utan att hava uppnått en däremot svarande ordinarie ställning. Under sådant förhållande torde det knappast kunna sägas, att ett frångående i viss mån av eljes tillämpade grunder vid utmätandet av pensionsbeloppet skulle behöva medföra några konsekvenser av prejudicerande natur.

Däremot synes det mig vara att orättvist löna en ur det allmännas synpunkt förtjänstfull verksamhet i statens tjänst att icke endast, som här skett, neka vederbörande den ordinarie anställning, som enligt samstämmig åsikt inom regering och riksdag vid den tidpunkt, då befattningen i fråga upprättades, egentligen borde tillkommit innehavaren av densamma — och därmed även rätt till ålderstillägg samt möjlighet såväl som skyldighet att erlagga pensionsavgifter — utan därjämte att, vid pensionsbeloppets utmätande, till grund för detta lägga lägsta möjliga, efter mest ogynnsamma grunder uträknade belopp.

På grund av vad jag här anfört och då jag icke kan finna, att det ifrågasvarande fallet skulle ha prejudicerande betydelse, får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att konsulenten hos skolöverstyrelsen Ingeborg Maria Walin må fr. o. m. dagen näst efter

den, då hon frånträder konsultförordnandet, dock tidigast fr. o. m. den 1 juli 1934, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 5 424 kr.

Stockholm den 14 februari 1934.

Sv. Bengtsson.